

نوید صالحی، نویسنده و پژوهشگر ادبیات دفاع مقدس

ادبیات، پایه سینمای دفاع مقدس

جنگ به نگارش رو آورده‌اند. در کنار آن نسل نخست فیلمسازان جنگی نیز در سال‌های جنگ، مستندساز، خبرنگار و گزار شگر بودند. چه در سال‌های جنگ و چه در سال‌های بعد از آن مجموعه‌هایی مثل حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی محلی شده بود برای شکل‌گیری جلسات و گعده‌های بین نویسندگان جنگ و فیلمسازان این حوزه؛ بازخوانی تولیدات سینمایی که برگرفته از داستان‌های ادبیات است به آثار ماندگار سینما بدل گشته و قطعاً ادبیات توانسته پایه‌آثاری شود که تاریخ جهان را ثبت و نسل‌های مختلف با آن زندگی کرده‌اند.

سینمای ایران تا قبل از سال ۱۳۶۰ هیچ فیلم جنگی را در کارنامه خود ندارد، هر چند در سال‌های ۵۸ و ۵۹ فیلم‌های مستند خبری از جنگ‌های کردستان تولید و از تلویزیون پخش شده بود ولی شروع فیلم‌سازی جنگی از سال ۶۰ آغاز می‌گردد. اما امروز با دیدن فیلم‌هایی همچون ۲۳ نفر و اتوبوس شب بخوبی در می‌یابیم که ادبیات مقاومت چه پتانسیل‌های قوی برای تولید فیلم دارد.

از سوی دیگر ورود نسل جدید نویسندگان ادبیات مقاومت و تولید آثاری با زبان امروز جامعه، کار را برای سینماگران آسان‌تر خواهد کرد؛ باید پذیرفت که سینمای جنگ ایران راهی بجز استفاده از ادبیات دفاع مقدس ندارد و دست‌اندرکاران سینما با اتکا به این حوزه می‌توانند به تولید آثار جهانی دست یابند. نباید از عامل تاریخی در میان موانع شکل‌گیری جریان اقتباس‌های دفاع مقدس بی‌پوشیم. در حدود چهار دهه‌ای که از ابتدای جنگ تحمیلی می‌گذرد، حدود یک دهه صرف خود جنگ شده است که فرصتی برای روایت ادبی آن نبود و فیلمسازان مستقیماً به سراغ پرداخت سینمایی رفتند. دهه هفتاد با تغییر گفتمان کلی اجتماعی، تولید آثار سینمایی جنگی رو به افول گذاشت و البته فرصت یا انگیزه‌ای هم برای تولید آثار ادبی درباره دفاع مقدس پیش نیامد. سیاست‌های غلط فرهنگی در دهه هشتاد سبب شد تا سینمای دفاع مقدس به کلی از بین رفته و جز کارگردانان نسل اول سینمای مقاومت، کسی به سراغ تولید این دست آثار نرفت و طبیعتاً انگیزه و شانس هم برای ارتباط‌گرفتن با فضای ادبیات جنگ نداشتند.

دو موضوع مهم که بایست در موضوع اقتباس در نظر داشت یکی نقش سازمان‌ها و نهاد‌های فرهنگی برای تسهیل این امر است؛ متأسفانه از دهه هشتاد به بعد بخشی از نهاد‌های متولی حوزه سینما، نقش ادبیات را فراموش کرده و اصولاً به

جنگی است؛ در این مجال کوتاه، بیش از آن که بخواهم به آنچه بعنوان سینمای تطبیقی جنگ جهان بپردازم، به دنبال بهره‌گیری سینمای ایران از ادبیات مقاومت هستم.

هر چند در چند سال اخیر برخی از فیلمسازان به سراغ آثار ادبی رفته‌اند ولی باید پذیرفت که حجم تولید داستان‌های سال‌های دفاع در برابر تولیدات سینمایی بسیار زیاد است؛ بخش عمده‌ای از نویسندگان صاحب‌نام ادبیات مقاومت، در زمان دفاع درگیر جنگ بوده‌اند. عده‌ای رزمنده بودند، گروهی خبرنگاران و عکاسان جنگی بودند که پس از پایان

فیلم‌هایی چون پدر خوانده، در جبهه غرب خبری نیست و دهه‌ها نمونه دیگر برگرفته از رمان‌های مشهور جهان است. بسیاری از تولیدات سینمای غرب و هالیوود در حوزه جنگ برگرفته از داستان‌ها و رمان‌هایی است که بعد از جنگ‌های جهانی اول و دوم به رشته تحریر در آمدند. باید پذیرفت که ادبیات توانسته تحول عظیمی در صنعت سینما و بخصوص سینمای جنگ در بخش‌های مختلف ایجاد کند.

به زبان ساده باید پذیرفت که سینمای جنگ در غرب و آمریکا مدیون ادبیات و نویسندگان و خبرنگاران و عکاسان

